

BEDÖMNINGSANVISNINGAR FÖR HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

1. INTRODUKTION

Högskolan på Åland erbjuder olika examensinriktade utbildningsprogram vilka alla har en gemensam övergripande målsättning. Föreliggande dokument presenterar de generella bedömningsanvisningar som skall utgöra underlag för bedömningen inom de olika utbildningsprogrammen. Anvisningarna skall uppfattas som vägledande och skall tolkas i förhållande till

- högskolans övergripande mål
- det aktuella utbildningsprogrammets mål
- respektive kursmål
- eventuella kvalitets- och säkerhetskrav med relevans för bedömningsarbetet.

Tolkningsarbete är en faktor som idag lyfts fram som en väsentlig del av bl.a. lärares yrkeskunskaper - det handlar om att använda såväl pedagogiskt kunnande som ämneskunnande och branschkunskaper för att kunna tolka utbildningens mål på olika nivåer och relatera bedömningen till dem.

Bedömningsanvisningarna fyller således två funktioner:

1. De utgör ett redskap för kvalitetsarbete. Särskilt i samband med externa pedagogiska utvärderingar utgör bedömningsanvisningarna en av utgångspunkterna för utvärderingen i och med att de definierar den önskvärda kunskapskvaliteten¹. Utgående från detta granskar utvärderarna huruvida den definierade kvaliteten uppnåtts.
2. De utgör ett underlag för de rättigheter studerande har beträffande en rättvis och opartisk bedömning.

2. KUNSKAPSSYN OCH UTGÅNGSPUNKTER FÖR BEDÖMNINGSARBETET

Den kunskapssyn som idag dominerar inom det pedagogiska fältet och som har utgjort basen för de senaste årens reformarbeten inom utbildningen i Norden kan sammanfattas i följande punkter:

- All kunskap är kontextuell och konstruktivistisk, d.v.s. man lär sig något i en viss situation utgående från tidigare erfarenheter och i samspel med andra människor och olika hjälpmedel.
- Fokus har förskjutits från de snabbt förändrade detaljkunskaperna och utantillkunnandet till helhetssyn, problemlösningsförmåga, analys och abstrakt tänkande.

De måldiskussioner som förts av examensnämnd och lärarna i samband med uppgörandet av de temporära bedömningsanvisningarna sammanfaller väl med denna kunskapssyn. Föreliggande bedömningsanvisningar utgår således dels från en kontextuell och konstruktivistisk kunskapssyn och dels från de förda måldiskussionerna. Måldiskussionerna sammanfattas i följande punkter.

¹ Kursbeskrivningarna definierar kunskapsinnehållet

Högskolan på Åland strävar till att den studerande utvecklar

- integrerad, personlig, teoretisk och teknologisk kompetens² som ger professionell handlingsberedskap inom respektive yrkesområde
- förmåga att fungera som självständig yrkesutövare inom sitt utbildningsområde med förmåga till problemlösning och nytänkande samt ansvar för att ekonomiska aspekter samt säkerhets-, och miljöaspekter beaktas i arbetet
- yrkesstolthet
- social kompetens
- beredskap att arbeta på en internationell arbetsmarknad
- nödvändiga förutsättningar för företagande och ledarskap
- förmåga att ta ansvar för sin egen fortsatta kompetensutveckling.

3. ETISKA ASPEKTER

Bedömning och betygssättning handlar alltid i något avseende om de studerandes rättssäkerhet. För att möjliggöra rättvis och opartisk bedömning bör de studerande på förhand få information om hur bedömningen kommer att genomföras och på vilka grunder olika vitsord ges. Mångsidiga bedömningsunderlag är en annan förutsättning för att de studerande skall erhålla en möjligast rättvisande bedömning av sina kunskaper och för att öka validiteten i bedömningsarbetet.

De studerande har rätt till rättelse om de uppfattar att de blivit bedömda på felaktiga grunder. I första hand skall den studerande vända sig till berörd lärare. Vid eventuell oenighet mellan en studerande och berörd/berörda lärare har den studerande rätt att överklaga till examensnämnden, som kan utse en medbedömare i samma eller motsvarande ämne.

4. KVALITATIV, MÅLBASERAD BEDÖMNING

Kvalitativ bedömning koncentrerar sig på kunskapernas kvaliteter istället för mängden (kvantiteten) av kunskap - ett förenklat sätt att förklara kvalitativ bedömning är att säga att man inriktar sig på de studerandes förståelse och helhetsmässiga kunnande snarare än på mekaniskt upprepande eller detaljkunskaper. Ett annat sätt att beskriva den kvalitativa bedömningens fokus är att säga att den inriktar sig på de studerandes djupinläring istället för ytinläring.

Relationen mellan mål och bedömning betonas - bedömningen skall alltså vara **målbaserad**³. Målbaserad bedömning utgår å ena sidan från hur väl den studerande uppfyller målen och å andra sidan, så långt det är möjligt och funktionellt, hur processen förlöper. I vissa fall kan det vara befogat att fokusera på antingen resultat eller process.

4.1. PROCESSBEDÖMNING ELLER RESULTATBEDÖMNING?

Processbedömning är av speciellt värde då den studerande förväntas ha nått vissa basfärdigheter, t.ex. vid olika typer av projekt och problemlösningar samt vid examensarbeten. Vid processbedömning utgår man från den studerandes sätt att arbeta, söka och välja lösningar och hantera problem⁴. Vid

² Med teknologisk kompetens avses förmåga att utföra det praktiska arbetet på ett metodiskt och etiskt och estetiskt önskvärt sätt.

³ Därmed är alla former av relativ bedömning oförenliga med de här angivna anvisningarna; t.ex. fördelning av vitsord enligt någon normalfördelningskurva.

⁴ Jmf med några av kriterierna i bilagan för konkreta exempel.

resultatbedömning utgår man endast från slutresultatet, produkten, arbetet, ett prov etc. De studerande bör dock på förhand få veta om det endast är resultatet eller om det är hela processen som bedöms.

4.2. MÅL SOM STYRMEDEL

Övergripande mål som är gemensamma för alla program inom Högskolan på Åland, målen för respektive utbildningsprogram och mål för olika studiehelheter och/eller kurser skall således ligga till grund för den enskilde lärarens undervisningsplanering och för aktuella lärares samplanering av undervisningen, samt för examination/prövning och bedömning av de studerandes kunskaper.

I en bilaga till dessa anvisningar anges generella bedömningskriterier för olika vitsord. Dessa skall fungera vägledande då läraren/lärlärlaget skall identifiera olika kvalitativa kunskapsnivåer hos de studerande. Bedömningskriterierna är skrivna med tanke på kurser och studiehelheter av många olika slag. Varje lärare/lärlärlag måste därför avgöra vilka kriterier som har särskild relevans för den aktuella kursen/studiehelheten och informera de studerande om detta. I tolkningsarbetet bör den enskilda läraren/lärlärlaget även beakta kursens eller studiehelhetens tidsmässiga placering inom utbildningsprogrammet för att kraven skall vara realistiska. Då studiehelheten framskrider är det motiverat att öka komplexiteten och kravet på t.ex. självständighet, problemlösningsförmåga och snabbhet i genomförandet av arbetsuppgifterna.

5. VITSORDSSKALAN OCH GENERELLA BEDÖMNINGSANVISNINGAR

Vitsordsskalan utgörs av omdömena **Väl godkänd** (VG) eller **Godkänd** (G) för godkända prestationer. För icke godkända prestationer antecknas **Underkänd** (U). Vissa kurser kan även bedömas enbart med omdömet **Godkänd/Underkänd**. Av kursbeskrivningen och studiekortet bör framgå vilken bedömning som gäller.

Bedömningsresultat skall i förekommande fall meddelas senast inom två veckor efter bedömningstillfället om inte skälig orsak till avvikelse föreligger.

5.1. GODKÄNDA PRESTATIONER

Vitsordet **Godkänd** förutsätter att den studerande har kunskaper av sådan kvalitet att det är rimligt att anta att han/hon har förutsättningar att klara sig självständigt inom det område utbildningen siktar på. Den studerande uppfyller således de kvalitetsmässiga mål som är uppställda för studiehelheten/kursen/praktiken/projektet eller examensarbetet och de övergripande mål som är relevanta i förhållande till respektive kurs eller studiehelhet. Studiehelheter och kurser bör konkretiseras så att nivån för vitsordet Godkänd är tydlig för de studerande. I de fall det inom branschen finns speciellt föreskrivna krav bör dessa utgöra minimikravet för erhållandet av vitsordet Godkänd.

Vitsordet **Väl godkänd** förutsätter att den studerande har kunskaper av sådan kvalitet att de förtjänar extra utmärkelse, d.v.s. studeranden uppfyller med god marginal de kvalitetsmässiga mål som är uppställda för studiehelheten/kursen, praktiken/projektet respektive examensarbetet.

5.2. UNDERKÄNDA PRESTATIONER

Studierande som underkänts i en kurs/studiehelheter skall få information om vilka brister han/hon har uppvisat och vad han/hon behöver förbättra för att kunna delta i förnyad prövning. En studierande, som underkänts i en kurs, har rätt till två extra prövningsmöjligheter. Omtentamen bör ske inom tre terminer från studiehelhetens avslutande. På begäran av den studierande kan utbildningsprogrammets lärare, i samråd med studiehandledare och vid behov en konsulterad specialpedagog, bevilja en studierande flera prövningsmöjligheter och erbjuda stödåtgärder åt den studierande.

Övriga bristande studieprestationer skall kompletteras inom den termin som följer på den termin då studiehelheten avslutas.

5.3. BEDÖMNING AV EXAMENSARBETET

Examensordningen för Högskolan på Åland innehåller övergripande stadganden om examensarbetet. Allmänna stadganden om examensarbetets mål, tidpunkt och förkunskaper, innehåll, omfattning, arbetsgång, presentation och bedömning framgår av ”Anvisningar för examensarbete vid Högskolan på Åland”. Anvisningarna uppdateras efterhand och datumangivelsen avser senaste revidering. Nedan återges de avsnitt som främst berör bedömningen.

Särskilda anvisningar och direktiv om examensarbetet ges i läroplanerna för de olika utbildningsprogrammen. De generella grunderna för bedömningen framgår av föreliggande bedömningsanvisningar för Högskolan på Åland.

Bedömningen av examensarbetet utgår från följande mål för examensarbetet:

- Den studierande skall genom att använda sig av ett vetenskapligt tillvägagångssätt fördjupa sina ämneskunskaper och träna sin förmåga till kritisk granskning och analys.
- Den studierande kan självständigt tillämpa kunskaper och metoder inom sitt yrkesområde och driva ett projekt under en bestämd tid parallellt med de övriga studierna.
- Examensarbetet skall fungera som en förenande länk mellan teoretiska studier och praktiska tillämpningar och skall underlätta den studierandes övergång från studier till uppgifter i arbetslivet.

Examensarbetet omfattar 10 studieveckor, varvid en studievecka avser studier som normalt omfattar en studieinsats på 40 arbetstimmar för uppnående av de fastställda målen.

Examensarbetet är en utvecklande uppgift som skall utföras under handledning. Den ansvarige handledaren skall vara en lärare vid Högskolan på Åland. Även externa experter kan anlitas som handledare eller fackgranskare. Om arbetet görs för en extern uppdragsgivare utser denne en kontaktperson som ser till att arbetet framskrider på ett ändamålsenligt sätt.

Den studierande och ansvarig handledare skall träffas vid minst tre tillfällen under arbetets gång. Dessa tillfällen dokumenteras. Vid det första tillfället skall den studierande presentera en projektplan för arbetet. Det sista tillfället förläggs strax innan arbetet inlämnas för språkgranskning.

Efter det att projektplanen har presenterats och innan den studierande påbörjar utredningsarbetet och författandet i detalj skall ett förseminarium hållas. Syftet med förseminariet är att den studierande får perspektiv på sin uppgift genom synpunkter och tips från seminariedeltagarna. Vid förseminariet presenteras examensarbetets rubrik eller arbetsnamn, en analys av uppgiften och förslag till arbetsmetod, källor och litteratur. Vidare presenteras en disposition för examensarbetet.

Examensarbetet kan utföras enskilt eller i grupp och kan vara ett samarbetsprojekt mellan studierande från olika utbildningsprogram. Om examensarbetet görs i grupp skall arbetet utföras så, att arbetsinsatsen fördelas jämnt mellan de deltagande studierandena.

Examensarbetet görs på svenska om inte ledningsgruppen av särskilda skäl beslutar annat. Ett sammandrag av examensarbetet skall göras på svenska samt på ett av de främmande språk i vilka undervisning ges vid Högskolan på Åland.

Examensarbetet presenteras skriftligt i en slutrapport. Rapporten inlämnas efter godkänd fack- och språkgranskning till den programansvarige.

Examensarbetet presenteras muntligt vid ett offentligt seminarium. Examensarbetet granskas av en eller flera opponenter som är medstudenter vid Högskolan på Åland. Opponentens granskning skall vara fackmässig och även omfatta arbetsprocess och metodik, användningen av källor, källhänvisningar mm. Oppositionen skall lyfta fram examensarbetets starka och svaga sidor. Opponenten skall även ge ett sammanfattande omdöme om arbetets teoretiska eller praktiska värde.

Presentationen sker på examensarbetets språk. Vid seminariet framför handledaren, opponenterna och eventuella fackgranskare sina synpunkter och respondenten ges tillfälle att försvara sitt arbete. Även auditoriet skall ges möjlighet till inlägg.

Examensarbetet bedöms inom två veckor från seminariepresentationen av den ansvarige handledaren och en eller flera medbedömare som utses inom Högskolan på Åland. Även externa experter eller eventuella uppdragsgivare kan bistå vid bedömningen.

Ett godkänt examensarbete bedöms med något av omdömena Godkänd eller Väl godkänd. Vid bedömning av examensarbetet tillämpas såväl process- som resultatbedömning. Även presentationen av examensarbetet beaktas vid bedömningen.

För att examensarbetet skall godkännas skall den studerande även fungera som opponenter för ett examensarbete samt aktivt delta i seminariediskussionerna.

För yrkeshögskoleexamen skall den studerande avlägga mognadsprov inom ramen för sitt examensarbete.

Examensarbetet bedöms utgående från

- arbetets aktualitet, allmänna användbarhet och omfattning
- arbetets metodik
- hur problemen har identifierats
- hur ämnet har avgränsats och strukturerats
- hur fakta har inhämtats och hur dess relevans har bedömts
- hur fakta har behandlats och resultat därigenom erhållits
- hur projektplanen har uppgjorts och följts
- den studerandes förmåga att med olika medel och ur olika källor fördjupa sitt expertkunnande
- den studerandes förmåga att pröva olika problemlösningar och dra egna slutsatser
- den studerandes förmåga att kombinera olika delområden i sin utbildning
- arbetets resultat
- den skriftliga framställningen inklusive litteratur- och källhänvisningar
- den muntliga framställningen
- den genomförda oppositionen
- visad aktivitet inom grupp som utfört arbetet.

6. BEDÖMNING AV STUDERANDE MED HANDIKAPP

Studerande med handikapp som väsentligt försämrar hans/hennes förmåga att uppvisa faktiska kunskaper vid olika provningstillfällen bör beredas möjligheter att antingen genomföra provet på annat

motsvarande sätt eller ges längre tid vid provtillfället. Syftet bör vara att ge den studerande möjlighet att bli bedömd på basen av sina faktiska kunskaper.

Vid såväl process- som resultatbedömning av en studerande med någon typ av handikapp bör man beakta de förutsättningar som gäller för den handikappade. Så långt som möjligt bör man, med olika hjälpmedel, skapa likvärdiga förutsättningar för den handikappade i enlighet med handikapplagen.

T.ex. för studerande med dyslexi bör provningstillfället organiseras med beaktande av den studerandes specifika svårigheter: Tillräcklig tid vid provningstillfället, uppläsning av provfrågor/uppgifter, möjlighet att skriva på dator, möjlighet att få svaret uppläst för att själv kunna avgöra hur det låter och med rätt att komplettera eller möjlighet till muntlig provning.

Även studerande med andra typer av handikapp kan behöva mera tid för sina uppgifter. Detta är något som skall prövas individuellt och då skall den studerandes aktuella förutsättningar beaktas. I samband med processbedömning kan en studerande även behöva extra träning innan han/hon kan anses ha samma förutsättningar att bli bedömd, d.v.s. den process som bedöms kan anses starta senare än vad som är fallet för övriga studerande.

7. SEKRETESSBESTÄMMELSER

Bedömningsresultaten anges med beaktande av gällande sekretessbestämmelser.

Bilaga: GENERELLA BEDÖMNINGSKRITERIER (vägledande, se 4.2)

För kunskaper som är av **mycket hög kvalitet** i förhållande till målen ges omdömet **Väl godkänd (VG)**. Följande kriterier kan användas som utgångspunkt för att identifiera kunskapernas kvalitet.

Den studerande

- visar mycket ingående kunskaper i förhållande till kursens/studiehelhetens mål, d.v.s. kan med stor självständighet tolka den information som finns i situationen och identifiera eventuella problem;
- kan ange möjliga lösningar/lösa relevanta problem och kan redogöra för de ställningstaganden som ligger till grund för problemlösningen;
- kan med stor säkerhet välja lämpliga modeller att arbeta efter och kan anpassa eller modifiera dem i förhållande till de krav situationen ställer samt kan planera och strukturera sitt arbete och kontrollera och värdera sitt resultat i förhållande till befintliga kvalitetskriterier;
- kan värdera och ta ställning till olika metoder, teorier m.m. med relevans för kursen/studiehelheten;
- kan utföra arbete/tillverka produkter av hög kvalitet;
- visar såväl i diskussioner som i handling att kunskaperna är integrerade;
- kan i samband med t.ex. praktik och examensarbete tillgodogöra sig handledning och med stor självständighet vidareutveckla arbetet.

För kunskaper som är av **god kvalitet** i förhållande till målen ges omdömet **Godkänd (G)**. Följande kriterier kan användas som utgångspunkt för att identifiera kunskapernas kvalitet.

Den studerande

- visar goda kunskaper i förhållande till kursens/studiehelhetens mål, d.v.s. kan självständigt tolka den information som finns i situationen och identifiera eventuella problem;
- kan självständigt arbeta utgående från centrala modeller och planera och strukturera sitt arbete i förhållande till dem samt kontrollera och värdera sitt resultat i förhållande till befintliga kvalitetskriterier;
- förstår och kan tillämpa centrala begrepp, metoder, teorier m.m. med relevans för kursen/studiehelheten;
- kan utföra arbete/tillverka produkter av god kvalitet;
- kan i samband med t.ex. praktik och examensarbete tillgodogöra sig handledning och självständigt vidareutveckla arbetet.

För kunskaper som **inte kan godkännas** i förhållande till målen ges omdömet **Underkänd (U)**. Följande kriterier kan användas som utgångspunkt.

Den studerande

- saknar tillräckliga kunskaper inom området och/eller saknar grund för att kunna tillgodogöra sig fortsatt undervisning;
- presterar icke godtagbara arbeten/tjänster/produkter;
- behöver handledning för att utföra olika arbetsuppgifter;
- har inte presterat tillräckliga bedömningsunderlag för att kunna bli bedömd.